

Kepentingan Aspek Keterangan dalam Penulisan Alasan Penghakiman Kes Jenayah Syariah di Malaysia: Satu Analisis

The Importance of Evidence Aspect in Ground of Judgement Writing in Malaysian Syariah Criminal Cases: An Analysis

SUHAIZAD SAIFUDDIN
AHMAD ‘AZAM MOHD SHARIFF
MUHAMAD HELMI MD SAID
MOHAMAD AZHAN YAHYA

ABSTRAK

Penulisan alasan penghakiman adalah merupakan suatu proses penghakiman yang penting bagi menzahirkan keadilan di mahkamah. Dalam sebuah kes jenayah syariah, ia melibatkan penjagaan hak dan maruah kerana tertuduh boleh disabitkan dengan sesuatu kesalahan dan dijatuhkan hukuman. Oleh itu, penulisan sesuatu alasan penghakiman adalah amat signifikan dalam menjelaskan bagaimana dan mengapa sesuatu penghakiman itu diputuskan. Salah satu aspek alasan penghakiman yang perlu dijelaskan ialah aspek keterangan. Objektif penulisan ini adalah untuk menganalisis penulisan aspek keterangan dalam alasan penghakiman kes jenayah syariah. Penulisan ini juga bertujuan untuk mengenalpasti permasalahan yang dihadapi oleh para hakim syarie berkaitannya serta mencadangkan penyelesaian kepada masalah yang berlaku berhubung penulisan aspek keterangan dalam penulisan alasan penghakiman. Penulisan ini menggunakan kerangka kajian kualitatif. Penulisan ini mendapati bahawa terdapat beberapa komponen keterangan yang penting yang perlu ada dalam sebuah alasan penghakiman dalam sesuatu kes jenayah syariah. Penulisan ini juga mendapati bahawa aspek keterangan kurang diberi penekanan dalam alasan-alasan penghakiman kes jenayah syariah malah kebanyakan alasan penghakiman mengulas aspek keterangan terlalu ringkas dan kurang jelas. Justeru, adalah dicadangkan supaya kefahaman dan penekanan hakim syarie terhadap undang-undang keterangan dalam penulisan alasan penghakiman kes jenayah syariah dipertingkatkan. Selain itu, penerbitan laporan kes jenayah syariah dalam Jurnal Hukum perlu diperbanyakkan agar ianya menjadi panduan bagaimana aspek keterangan harus diulas dalam sesebuah penulisan alasan penghakiman.

Kata kunci: Alasan penghakiman; keterangan; kes jenayah syariah; mahkamah syariah; keadilan

ABSTRACT

The writing of the grounds of judgement is an important judicial process in establishing justice in court. In a syariah criminal cases, it involves the preserving the rights and dignity as the accused can be convicted of an offence and sentenced to a punishment. Thus, the writing of a ground of judgement is extremely significant in explaining how and why a judgement is decided. One of the aspects of ground of judgement which needs to be explained is the aspect of evidence. The objective of this writing is to analyse the writing of the aspect of evidence in the ground of judgement in syariah criminal cases. This writing also aims at identifying related problems faced by syarie judges and suggests solutions to problems occurring in the process of the writing of evidence aspect in the grounds of judgements. This writing is based uses qualitatively as its research framework. This writing finds that the aspect of evidence has less been stressed out in the grounds of judgements in syariah criminal cases and even most of the grounds of judgements only deliberate on the aspect too briefly and vaguely. Hence, it is suggested that the understanding and emphasis of syariah judges on the aspect of evidence in the ground of judgement syariah criminal cases be strengthened. In addition, the publication of reported syariah criminal cases in Jurnal Hukum should be increased so that it would become a guideline on how aspects of evidence are commented in a particular writing of a ground of judgement.

Keywords: Ground of judgement; evidence; syariah criminal case; syariah case; justice

PENGENALAN

Islam menghendaki agar keadilan sentiasa ditegakkan dan kezaliman perlu dihapuskan. Hak dan kepentingan individu wajib dijaga dan dipertahankan, ia tidak boleh dicabul sewenang-wenangnya. Di samping itu kepentingan dan hak masyarakat juga perlu dipelihara dan dipertahankan. Kewujudan institusi kehakiman penting untuk menyelesaikan perbalahan dan memutuskan pertikaian. Keadilan merupakan asas utama dalam kehakiman. Allah SWT memerintahkan agar keadilan mutlak ditegakkan dan kezaliman di hapuskan. Semua pihak yang terlibat dalam pertelingkahan haruslah berlaku adil, terutamanya seorang hakim walaupun tidak menyebelahi diri sendiri, ibu bapa atau kaum kerabat walau apapun keadaan status sosial atau ekonomi orang mendakwa seperti orang yang memiliki pangkat, kaya atau miskin (al-Nahl: 90). Selain ayat al-Quran, terdapat banyak hadis Rasulullah SAW yang menjelaskan kedudukan jawatan hakim dan dianggap mulia dan penting kerana tanggungjawab berat yang dipikul olehnya. Terdapat juga sebuah hadis yang menerangkan ganjaran yang akan dikurniakan oleh Allah SWT atas sumbangan dan jasa membantu menyelesaikan masalah (al-Kahlani 1960).

Undang-undang jenayah syariah merupakan sebahagian daripada sistem keadilan Islam. Dalam sesebuah prosiding perbicaraan jenayah syariah, undang-undang keterangan merupakan salah satu undang-undang yang penting. Hal ini kerana hanya dengan keterangan atau pembuktian yang dikemukakan berdasarkan undang-undang keterangan yang berkuatkuasa dapat membantu hakim mencari kebenaran dan menjatuhkan hukuman dengan adil dan saksama. Pembuktian tersebut juga perlu dikemukakan melalui kaedah tertentu yang ditetapkan dalam peruntukan sedia ada. Islam juga telah menetapkan kaedah pembuktian yang perlu dipatuhi dengan perbincangan yang terperinci (Suhaizad, Ruzian & Mohd. Munzil 2019).

LATAR BELAKANG KAJIAN

Undang-undang Keterangan merupakan salah satu aspek penting dalam sesebuah perbicaraan kes jenayah syariah. Penjelasan kepada aspek keterangan dalam alasan penghakiman merupakan salah satu unsur yang perlu ada dalam penulisan alasan penghakiman kes jenayah syariah. Menurut Abdul Hamid & Ahmad Ibrahim (1994) antara

aspek keterangan yang perlu dijelaskan dalam sesebuah alasan penghakiman kes jenayah syariah ialah berhubung dengan pembuktian fakta, beban pembuktian dan tahap pembuktian yang digunakan. Selain itu, kaedah keterangan yang dikemukakan juga penting dalam membuat penilaian kes. Penulisan alasan penghakiman kes jenayah syariah yang baik akan mempengaruhi kepercayaan masyarakat terhadap kredibiliti hakim dan mahkamah syariah itu sendiri. Dapatan penulisan mendapati bahawa aspek keterangan tidak ditekankan dalam sesebuah penulisan alasan penghakiman. Isu ini boleh menimbulkan dua andaian, sama ada hakim syarie menganggap bahawa undang-undang keterangan tidak penting untuk diulas dalam sesebuah penghakiman atau kefahaman hakim syarie berhubung pemakaian undang-undang keterangan sendiri adalah kurang jelas. Permasalahan ini perlu dikaji dengan lebih lanjut dan seterusnya dapat mengemukakan cadangan-cadangan yang boleh dilaksanakan.

METODOLOGI KAJIAN

Penulisan ini memperolehi data melalui sumber primer dan sekunder. Sumber primer diperolehi melalui temubual tidak berstruktur yang dijalankan terhadap empat orang pengamal undang-undang syariah yang berpengalaman luas iaitu YAA Dato' Abas Bin Nordin, Ketua Hakim Syarie Jabatan Kehakiman Syariah Negeri Sembilan, Dato' Dr. Hassan bin Abdul Rahman, Ahli Jawatankuasa Undang-undang Syarak dan Sivil JAKIM, Dato' Zainul Rijal Bin Abu Bakar, Presiden Persatuan Peguam Muslim Malaysia dan Tuan Abd Razak bin Mat Nayan, Ketua Pendakwa Syarie Jabatan Pendakwaan Syariah Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur. Temu bual diadakan bagi mendapatkan penjelasan dan pandangan mereka berhubung dengan skop penulisan. Manakala data sumber sekunder digarap melalui bahan-bahan dokumentasi seperti artikel, jurnal, statut perundangan, kes-kes yang dilaporkan dan yang tidak dilaporkan. Kesemua data dan maklumat yang diperolehi dianalisis menerusi analisis kandungan secara kritis dan kritikal.

KEPENTINGAN KETERANGAN BERDASARKAN PRINSIP SYARIAH

Keterangan amat berkait rapat dengan pembuktian terhadap sesuatu dakwaan di mahkamah. Keterangan

menurut prinsip syariah dikenali sebagai *bayyinah*. Dari sudut bahasa, *bayyinah* bermaksud jelas, terang dan nyata. Sementara dari sudut istilah *bayyinah* merujuk kepada nama bagi setiap sesuatu yang menjelaskan sesuatu hak atau kepentingan dan ia tidak terhad kepada kesaksian semata-mata (Ibn Qayyim 1977). Berdasarkan takrifan tersebut *bayyinah* merupakan cara bagi membuktikan sesuatu dakwaan di mahkamah.

Terdapat banyak nas menerusi wahyu Allah SWT dan hadis Nabi SAW yang menjelaskan kewajipan menegakkan keadilan dalam setiap urusan. Antaranya sebuah firman Allah SWT:

Maksudnya: Sesungguhnya Allah menyuruh kamu supaya menyerahkan segala jenis amanah kepada ahlinya (yang berhak menerimanya) dan apabila kamu menjalankan hukum di antara manusia, (Allah menyuruh) kamu menghukum dengan adil. Sesungguhnya Allah dengan (suruhan-Nya) itu memberi pengajaran yang sebaik-baiknya kepada kamu. Sesungguhnya Allah sentiasa mendengar, lagi sentiasa melihat.

(Surah An-Nisa':58)

Al-Qurtubi (2002) menjelaskan bahawa ayat di atas merupakan asas kepada hukum-hukum dan terkandung di dalamnya semua urusan agama dan syarak. Prinsip asas dalam menjalankan hukuman ialah berdasarkan prinsip keterangan ke atas pihak yang mendakwa dan sumpah ke atas pihak yang di dakwa dan ayat ini ditujukan kepada penguasa, pemerintah dan hakim. Kedua-dua firman Allah SWT di atas secara khusus menerangkan kewajipan menegakkan keadilan dalam sesebuah perbicaraan. Ayat tersebut secara langsung menjelaskan bahawa menjatuhkan hukuman dengan adil merupakan satu kewajipan dan tuntutan syarak. Oleh itu, keadilan adalah tonggak utama dalam sesebuah perbicaraan dan akan mendapat kasih sayang Allah SWT. Mahmood Saedon (1989) pula menerangkan, keadilan dalam perbicaraan memerlukan kepada undang-undang yang lengkap dan ditadbirkan secara cekap dan adil oleh hakim yang adil, berwibawa dan berkeadilan. Hukuman yang adil juga memerlukan keterangan yang tepat dan pembuktian yang kukuh, berdasarkan prinsip-prinsip yang unggul dan undang-undang yang hak iaitu undang-undang Allah SWT.

Antara perkara signifikan yang telah ditetapkan prinsip syariah ialah kaedah mengemukakan pembuktian yang harus disampaikan melalui keterangan. Memberikan keterangan dan menyampaikan kebenaran juga adalah tuntutan yang wajib dipatuhi. Dengan keterangan yang jelas dan benar, akan membantu hakim dalam membuat

keputusan yang adil dan saksama. Kewajipan menyampaikan keterangan dan menghindari dari penyelewengan dapat difahami melalui firman Allah SWT yang bermaksud:

Wahai orang-orang yang beriman, hendaklah kamu semua sentiasa menjadi orang-orang yang menegakkan keadilan kerana Allah, lagi menerangkan kebenaran dan jangan sekali-kali kebencian kamu terhadap sesuatu kaum itu mendorong kamu kepada tidak melakukan keadilan. Hendaklah kamu berlaku adil (kepada sesiapa jua) kerana sikap adil itu lebih hampir kepada taqwa. Dan bertaqwalah kepada Allah, sesungguhnya Allah Maha Mengetahui dengan mendalam akan apa yang kamu lakukan

(Surah Al-Maidah: 8)

Kewajipan ini juga ditegaskan oleh Allah SWT melalui firman-Nya:

Maksudnya: Wahai orang-orang yang beriman! hendaklah kamu menjadi orang-orang yang sentiasa menegakkan keadilan, lagi menjadi saksi (yang menerangkan kebenaran) kerana Allah, sekalipun terhadap diri kamu sendiri, atau ibu bapa dan kaum kerabat kamu. Kalaulah orang (yang didakwa) itu kaya atau miskin (maka janganlah kamu terhalang daripada menjadi saksi yang memperkatakan kebenaran disebabkan kamu bertimbang rasa), kerana Allah lebih bertimbang rasa kepada keduanya. Oleh itu, janganlah kamu turutkan hawa nafsu supaya kamu tidak menyeleweng dari keadilan. Dan jika kamu memutarbalikkan keterangan ataupun enggan (daripada menjadi saksi), maka sesungguhnya Allah sentiasa mengetahui dengan mendalam akan apa yang kamu lakukan

(Surah An-Nisa':135)

Kedua-dua ayat di atas menjelaskan bahawa kesaksian adalah perkara yang dituntut mengatasi nilai kekeluargaan, persaudaraan dan status diri. Seseorang yang dipanggil menjadi saksi perlu menyetepikan permusuhan dan talian persaudaraan yang boleh menimbulkan tohmahan dalam kesaksian. Oleh itu, kesaksian merupakan salah satu kaedah pembuktian bagi mendapatkan kebenaran dan keadilan. Tanpa kesaksian yang benar akan menyebabkan berlakunya ketidakadilan kepada orang lain.

Terdapat banyak hadis menyentuh berkaitan perbicaraan mahupun keterangan yang menyuruh supaya kita sentiasa berpaksi kepada keadilan dan menjauhi kezaliman. Antaranya sebuah hadis riwayat Abu Daud:

Maksudnya: Saidina Ali berkata: "Rasulullah SAW telah mengutus aku ke Yaman untuk menjadi qadi. Aku pun berkata kepada Rasulullah SAW "Ya Rasulullah tuan mengutuskan sedang aku masih muda dan tidak mengetahui mengenai kehakiman?" Rasulullah SAW bersabda "Sesungguhnya Allah SWT akan memberikan hidayah-Nya kepada hatimu dan menetapkan lidahmu. Jika datang dua orang bertikai

duduk di hadapanmu maka janganlah engkau menjatuhkan hukuman sehingga engkau mendengar (hujah dan keterangan) pihak kedua seperti engkau mendengar pihak pertama, kerana itulah yang lebih layak dilakukan agar jelas bagimu untuk menjatuhkan hukuman". Saidina Ali berkata "Sejak itu aku tidak merasa sangsi dalam menjatuhkan hukuman".

(Abu Daud 1952)

Melalui hadis di atas, baginda Nabi SAW mengingatkan kepada Saidina Ali khususnya dan kepada para hakim umumnya supaya tidak terburu-buru dalam menetapkan hukuman. Rasulullah SAW menasihati Saidina Ali untuk mendengar hujah kedua-dua pihak sebelum menetapkan sesuatu hukuman. Hujah kedua-dua pihak inilah merupakan pembuktian yang dikemukakan kepada hakim untuk dinilai dengan sebaiknya. Oleh itu, keterangan dari kedua-dua pihak yang bertikai merupakan prinsip yang penting bagi membantu hakim dalam membuat keputusan dengan adil dan saksama. Kepentingan keterangan ini juga ada disebut di dalam sebuah hadis riwayat yang lain sebagaimana sabda Rasulullah SAW:

Maksudnya: Ummu Salamah berkata, "pada suatu hari telah datang ke rumah baginda Rasulullah SAW dua orang lelaki yang bertikai mengenai harta pusaka yang telah lama (tidak diselesaikan) dan mereka tidak mempunyai bukti". Maka Rasulullah SAW pun bersabda kepada mereka "Sesungguhnya kamu datang mengadukan pertikaian kamu kepadaku, sedang aku ini seorang manusia, boleh jadi di antara kamu ada yang lebih petah dalam menghuraikan hujahnya dari yang lain, dan aku hanya memutuskan perkara yang dipertikaikan menurut apa yang aku dengar dari keterangan yang kamu berikan, maka sesiapa yang aku perakui keterangan kerana kepandaiannya ia memberikan keterangan dan aku hukumkan bagi sesuatu hak saudaranya, bermakna aku telah memberikan kepadanya sepotong api neraka, dia akan meletakkan apa yang dihukumkan baginya itu dilehernya untuk menjadi alat pembakar api pada hari kiamat". Setelah Rasulullah SAW bersabda sedemikian kedua-duanya pun menangis. Kedua-dua mereka pun berkata, "hak kepunyaanku aku berikan kepada saudaraku ini". Mendengar keputusan mereka itu, Rasulullah SAW pun bersabda "bangunlah dan pergilah bahagikan harta tersebut dengan sama antara kamu di atas hak itu tadi dan dan kamu berdua carilah kebenaran (keadilan). Kemudian kamu pilih, dan hendaklah setiap orang dari kamu menjadikan saudaranya dalam keadaan halal (terlepas) daripada tanggungan (tuntutan)"

(Abu Daud 1952)

Hadis di atas menjelaskan berhubung kepentingan pembuktian dalam membantu hakim bagi menjatuhkan hukuman. Tanpa keterangan dan pembuktian akan menyukarkan hakim untuk membuat keputusan dengan adil. Ini kerana hakim hanya membuat keputusan bersalah ke atas tertuduh melainkan setelah adanya keterangan yang sah dan tidak meragukan dikemukakan kepadanya.

Ketidakadilan juga boleh berlaku kerana kepandaian pihak yang bersalah dalam menyampaikan hujah. Hadis ini juga menjelaskan keterangan merupakan alat yang penting bagi menzahirkan sesuatu hak atau menentukan seseorang bersalah atau tidak. Justeru, setiap tuntutan dan dakwaan perlu dikemukakan bersama keterangan. Hal ini juga adalah kerana hanya dengan pembuktian dan keterangan segala tuduhan dan tohmahan dapat dihapuskan sebagaimana yang dinyatakan Rasulullah SAW dalam sebuah hadis daripada Ibn Abbas RA:

Maksudnya: Jika dibiarkan manusia itu membuat dakwaan sewenang-wenangnya, nescaya akan ada mereka-mereka yang membuat dakwaan ke atas harta benda dan darah orang lain (sewenang-wenangnya). Tetapi sumpah dikenakan ke atas orang di dakwa.

(Al-Kahlani 1960)

Menerusi hadis ini Rasulullah SAW mengingatkan kepada kita bahawa dakwaan adalah bersifat mutlak dan bebas. Sesiapa boleh membuat dakwaan atau tuntutan terhadap sesuatu perkara. Justeru, mengemukakan keterangan dan bersumpah yang merupakan antara kaedah pembuktian yang dikenakan ke atas orang-orang yang mendakwa dan didakwa bagi membuktikan kebenaran dan menafikan dakwaan tersebut.

Berdasarkan nas-nas daripada al-Quran dan hadis Nabi SAW di atas, dapatlah dirumuskan bahawa Islam amat menitik beratkan keadilan sentiasa ditegakkan dan menjauhi kezaliman dalam sesebuah perbicaraan. Prinsip ini hanya dapat dicapai melalui pembuktian dengan cara mengemukakan keterangan di mahkamah. Tanpa keterangan atau menyembunyikannya akan menyebabkan sesuatu dakwaan akan terabai dan membawa kezaliman kepada pihak-pihak yang bertikai.

PEMAKAIAN ENAKMEN KETERANGAN DI MAHKAMAH SYARIAH

Dalam sistem undang-undang jenayah syariah, terdapat dua jenis undang-undang yang berkuatkuasa iaitu undang-undang substantif dan undang-undang prosedur atau undang-undang tatacara. Undang-undang substantif jenayah syariah merupakan peruntukan induk yang menyediakan kesalahan-kesalahan dan hukuman yang boleh dijatuhkan terhadap pesalah. Sementara undang-undang tatacara pula menyediakan suatu kaedah pelaksanaan kepada pemakaian undang-undang substantif jenayah syariah dan berperanan untuk memandu perjalanan

penguatkuasaan undang-undang, mengawal pendakwaan yang adil dan menentukan proses perbicaraan sesuatu kes jenayah syariah dengan adil (Siti Zubaidah 2016). Undang-undang substantif jenayah syariah yang berkuatkuasa ialah Enakmen Jenayah Syariah dan beberapa peruntukan di dalam Enakmen Pentadbiran Agama Islam dan Enakmen Undang-undang Keluarga Islam. Manakala undang-undang tatacara kes jenayah syariah pula dipandu oleh Enakmen Tatacara Jenayah Syariah dan Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah. Undang-undang jenayah Syariah di Malaysia adalah tertakluk kepada bidang kuasa mahkamah syariah di setiap negeri. Pengamalannya adalah berbeza mengikut akta atau enakmen setiap negeri (Nurbazla & Mohd al Adib 2016). Pelaksanaan perundangan jenayah syariah di Malaysia yang terletak di bawah bidang kuasa negeri-negeri termaktub dalam Senarai II, Jadual Kesembilan Perlembagaan Persekutuan telah menyebabkan perundangan syariah memperlihatkan pelbagai bentuk ketidakseragaman (Azizah, Noor Aziah, Ahmad Azam, Nor 'Adha & Noor Azira 2019).

Undang-undang keterangan pula merupakan undang-undang yang sukar untuk dipelajari kerana penggunaan gaya bahasa yang susah untuk difahami, namun ianya amat penting dalam sesebuah perbicaraan kes jenayah syariah (Hassan Abd Rahman 2019). Aspek keterangan dalam sesebuah perbicaraan kes jenayah syariah dibaratkan seperti bahan mentah dalam masakan, manakala undang-undang tatacara jenayah syariah merupakan alat untuk mencanai atau memasak bahan mentah tersebut seperti periuk belanga, senduk dan kuati. Hasil canaian atau masakan itu pula merupakan suatu penghakiman. Oleh yang demikian, pemilihan bahan mentah (keterangan) yang betul dan baik merupakan resepi penting dalam memperolehi masakan yang sedap (penghakiman). Sekiranya bahan mentah tersebut tidak sesuai, rosak atau telah luput tarikh penggunaannya ia akan mempengaruhi rasa masakan tersebut (Zainul Rijal 2018).

Menyingkap sejarah penggubalan Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah di negara ini, undang-undang keterangan syariah tidak memiliki satu peruntukan yang khusus pada zaman penjajahan British. Pada waktu itu, terdapat peruntukan berhubung keterangan yang diselitkan di dalam Enakmen Pentadbiran Agama Islam negeri-negeri. Ia dapat dilihat seperti mana diperuntukkan menerusi seksyen 33 Enakmen Pentadbiran Orang Islam Negeri Terengganu 1955 dan seksyen 53 Enakmen

Pentadbiran Undang-undang Islam Negeri Selangor 1952. Peruntukan tersebut menyatakan secara ringkas bahawa hukum syarak yang berkaitan dengan saksi yang memberikan keterangan hendaklah dirujuk dan mahkamah hendaklah mengambil perhatian terhadap undang-undang keterangan yang berkuat kuasa iaitu Akta Keterangan 1950. Oleh itu, mahkamah syariah telah merujuk Akta Keterangan 1950 sebagai panduan dalam prosiding perbicaraan di samping merujuk kepada hukum syarak. Walaupun peruntukan undang-undang keterangan yang khusus belum diwujudkan pada ketika itu, prosiding perbicaraan tetap berjalan dengan lancar kerana pihak yang terlibat dalam perbicaraan di mahkamah syariah merujuk hukum syarak dan peruntukan sedia ada. Amalan ini dapat dilihat melalui peruntukan di bawah seksyen 131 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) 1997, seksyen yang sama di dalam Enakmen Keterangan Syariah (Negeri Selangor) 1996 dan Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah (Negeri Melaka) 1991 yang mana rujukan kepada Akta Keterangan 1950 adalah terhenti selepas Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah diperkenalkan. Selepas beberapa dekad, Kedah menjadi negeri pertama yang memperkenalkan Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah Kedah 1989 diikuti oleh negeri Pahang, Kelantan dan Sarawak. Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah yang digubal ini telah merujuk kepada Akta Keterangan 1950 dan mengharmonisasikan mengikut acuan hukum syarak dan dikenali sebagai kaedah mengintegrasikan undang-undang Inggeris dan syariah (Ahmad Ibrahim 1995).

Akta Keterangan 1950 adalah bermodelkan Akta Keterangan India 1872 yang digubal oleh Sir James Stephen (Rafiah Salim 1994). Penggubalan undang-undang keterangan bertujuan menentukan tiga perkara utama iaitu; penentuan fakta yang boleh dikemukakan di mahkamah, menggariskan apakah keterangan yang perlu dan boleh dikemukakan untuk buktikan kewujudan fakta yang dikemukakan di mahkamah dan untuk menentukan siapakah dan bagaimanakah keterangan dikemukakan dalam proses pembuktian (James Stephen 1936). Objektif penggubalan ini juga perlu diteliti semasa menulis alasan penghakiman kes jenayah syariah. Dari sudut beban pembuktian, enakmen ini memperuntukkan beberapa aspek penting seperti jenis-jenis beban pembuktian, perpindahan beban pembuktian, pengecualian prinsip am melalui dalihan dan anggapan secara implisit dan eksplisit (Suhaizad,

Ahmad ‘Azam, Muhamad Helmi, Ramalinggam & Noor Azira 2020: 93). Kesemua peruntukan ini juga perlu dihadam dan difahami dengan jelas bagi menghasilkan penulisan teks alasan penghakiman yang baik.

PENULISAN ALASAN PENGHAKIMAN DI BAWAH KERANGKA UNDANG-UNDANG

Tatacara penyampaian alasan penghakiman jenayah syariah dan keperluan alasan penghakiman jenayah syariah bagi tujuan rayuan diperuntukkan di dalam Enakmen Tatacara Jenayah Syariah. Di bawah seksyen 119 Akta Tatacara Jenayah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) 1997, telah diperuntukkan bahawa:

Penghakiman itu hendaklah dijelaskan kepada tertuduh dan atas permohonannya suatu salinan penghakiman itu hendaklah diberikan kepadanya dengan percuma.

Berdasarkan peruntukan di atas sesuatu penghakiman kes jenayah syariah hendaklah disampaikan dan dijelaskan kepada tertuduh dan satu salinan penghakiman hendaklah diberikan kepada tertuduh menerusi permohonan kepada mahkamah. Peruntukan ini juga menjelaskan bahawa sesuatu salinan alasan penghakiman kes wajib diserahkan kepada tertuduh apabila dimohon. Sementara itu, seksyen 120 menyatakan:

Penghakiman asal hendaklah dicatatkan pada, dan jika bertulis difailkan bersama dengan, rekod prosiding.

Seksyen di atas memperuntukkan berhubung tatacara keperluan alasan penghakiman untuk dicatat atau disertakan bersama rekod prosiding. Di samping itu, berhubung dengan notis rayuan, seksyen 153 pula memperuntukkan bahawa:

(1) Tiap-tiap rayuan hendaklah dibuat dengan notis bertulis yang hendaklah difailkan dengan Pendaftar Mahkamah Tinggi Syariah, di tempat keputusan yang dirayukan itu telah diberikan, dalam masa empat belas hari dari tarikh keputusan.

(2) Tiap-tiap notis rayuan hendaklah menyatakan secara ringkas isi penghakiman yang terhadapnya rayuan dibuat, hendaklah mengandungi alamat di mana apa-apa notis atau dokumen berkaitan dengan rayuan itu boleh disampaikan kepada perayu atau kepada Peguam Syariannya, dan, kecuali jika notis rayuan itu diberikan secara lisan di bawah seksyen 156, hendaklah ditandatangani oleh perayu atau Peguam Syariannya.

Berdasarkan seksyen ini, sesuatu notis rayuan yang difailkan hendaklah merujuk kepada alasan

penghakiman dengan menyatakan secara ringkas isi penghakiman berkaitan dengan rayuan yang dibuat. Selain itu, terdapat satu lagi peruntukan yang menyentuh berhubung alasan penghakiman iaitu seksyen 154 berhubung dengan rekod prosiding yang menyatakan:

(1) Apabila suatu notis rayuan telah difailkan, Hakim yang memberikan keputusan itu hendaklah, jika dia belum menulis penghakimannya, merekodkan alasan-alasan keputusannya secara bertulis, dan penghakiman bertulis atau alasan-alasan keputusan itu hendaklah menjadi sebahagian daripada rekod prosiding.

(2) Dengan seberapa segera yang mungkin selepas notis rayuan difailkan, Pendaftar hendaklah menyebabkan disampaikan kepada perayu atau Peguam Syariannya suatu salinan rekod prosiding itu.

Menerusi peruntukan di atas, alasan penghakiman yang belum ditulis hendaklah ditulis oleh hakim perbicaraan dan ianya menjadi satu rekod prosiding rayuan. Oleh itu, dalam sesuatu rekod prosiding rayuan, salinan alasan penghakiman perlu disediakan oleh hakim perbicaraan dan dilampirkan bersama.

Selain itu terdapat beberapa Arahan Amalan JKSM berhubung dengan penulisan alasan penghakiman. Misalnya Arahan Amalan No.8 tahun 2002 yang dikeluarkan oleh Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia (JKSM) berkaitan dengan tempoh masa yang tidak melebihi enam minggu dari tarikh penghakiman dibacakan bagi mengemukakan alasan penghakiman dan nota perbicaraan bagi tujuan rayuan. Sementara itu, panduan berhubung tatacara penulisan alasan penghakiman dapat dilihat pada Arahan Amalan No.6 tahun 2001 yang menyebut bahawa alasan penghakiman sesuatu kes hendaklah disediakan tidak lewat dari sebulan dari tarikh penghakimannya dan ianya hendaklah menyentuh isu yang dibangkitkan, pemakaian undang-undang, Hukum Syarak, pentafsiran dan ulasan ke atas hujah-hujah pihak-pihak serta otoriti kes yang dirujuk. Penggunaan tanda tulisan yang betul seperti perenggan, koma, noktah, pengikat kata, seruan dan sebagainya hendaklah dipatuhi. Sementara itu pada tahun yang sama, JKSM telah mengeluarkan Arahan Amalan No.10 berkaitan dengan penyerahan 3 alasan penghakiman oleh Ketua Pendaftar/Pendaftar Mahkamah Syariah seluruh negeri bagi tujuan pengumpulan alasan-alasan penghakiman di dalam Jurnal Hukum. JKSM telah mengeluarkan satu garis panduan penulisan alasan penghakiman melalui Arahan Amalan No. 11 tahun 2011 yang bertujuan

untuk menyeragamkan format penulisan alasan penghakiman mahkamah syariah seluruh Malaysia. Walau bagaimanapun garis panduan ini dibatalkan melalui Arahan Amalan No.2 tahun 2014 berhubung garis panduan penulisan alasan penghakiman yang baharu. Garis panduan ini juga bertujuan untuk penyeragaman format penulisan alasan penghakiman bagi penerbitan di dalam Jurnal Hukum. Antara lain, garis panduan ini menyediakan tatacara penulisan berkaitan bentuk, penomboran, senarai singkatan, senarai rujukan, susunan tajuk, alasan penghakiman dan format rujukan. Pada tahun 2016 pula, suatu Arahan Amalan telah dikeluarkan berkaitan dengan penyeragaman alasan penghakiman ringkas dalam sistem e-faraid. Berdasarkan peruntukkan undang-undang dan pemakaian Arahan Amalan sedia ada jelas menunjukkan penulisan alasan penghakiman begitu penting dan dititikberatkan dalam perbicaraan kes jenayah syariah.

KEPENTINGAN PENULISAN ASPEK KETERANGAN DALAM ALASAN PENGHAKIMAN KES JENAYAH SYARIAH

Mahmud Saedon (1989) menjelaskan bahawa keadilan memerlukan kepada suatu undang-undang adil yang ditadbir dengan cekap dan adil, hakim yang berkeelayakan, berwibawa dan adil. Hukuman yang adil pula memerlukan keterangan yang tepat dan pembuktian yang kukuh berdasarkan kepada prinsip yang unggul dan undang-undang yang hak iaitu undang-undang Allah. Undang-undang yang adil juga hanya akan dapat dinikmati jika ianya ditadbir dan dijalankan dengan cekap, amanah, adil dan saksama. Penulisan alasan penghakiman atau teks penghakiman merujuk kepada huraian mahkamah tentang hukum syarak iaitu al-Quran, hadis, ijmak, qiyas, pendapat mazhab/ulama dan lain-lain serta merupakan autoriti yang terdiri daripada statut dan kes yang digunakan oleh mahkamah bagi menyokong keputusan berhubung sesuatu isu yang dipertikaikan dalam prosiding (Ruzman 2008). Alasan penghakiman kes jenayah syariah pula merupakan penjelasan terhadap dapatan mahkamah berhubung sesuatu pertuduhan dihadapannya berserta huraian dan alasan sesuatu hukuman dijatuhkan dengan bersandarkan kepada hukum syarak dan undang-undang yang berkuatkuasa. Penulisan alasan penghakiman oleh seorang hakim di Mesir bernama Salim bin Atar pada zaman Abbasiyyah menjelaskan kepentingan

alasan penghakiman sejak dahulu lagi. Beliau telah memutuskan suatu kes berkaitan harta dan pihak-pihak yang berkaitan telah mempertikaikan keputusan yang dibuat olehnya. Rentetan itu, beliau telah mencatat keputusan-keputusan penghakimannya bagi mengelak berlakunya pertikaian terhadap keputusan hakim. (Ibrahim Najib 1975).

Penulisan alasan penghakiman penting bagi tujuan rekod, untuk pelaksanaan perintah atau hukuman, untuk tujuan rayuan dan sebagai panduan dan ikutan mahkamah yang lain sama ada sebagai rujukan (Ruzman 2008). Alasan penghakiman amat penting dalam sesuatu rayuan. Peguam perayu cuma boleh mempertikaikan sesuatu keputusan atau penghakiman dengan merujuk kepada alasan penghakiman. Mahkamah Rayuan juga cuma boleh tahu apakah sebenarnya keputusan Hakim perbicaraan berkenaan sesuatu fakta, undang-undang dan mengapa beliau membuat keputusan atau penghakiman seperti yang dibuatnya, berdasarkan alasan penghakiman. Peguam perayu boleh menghujah dan Mahkamah Rayuan boleh memutuskan sama ada hakim perbicaraan tidak menimbang apa-apa fakta atau persoalan yang sepatutnya dipertimbangkan berdasarkan alasan penghakiman. Juga boleh dilihat daripada alasan penghakiman sama ada beban pembuktian diletak di atas pihak yang sepatutnya dan sama ada hakim perbicaraan menggunakan "*burden of proof*" yang bersesuaian (Abdul Hamid & Ahmad Ibrahim 1994). Alasan penghakiman juga hendaklah berpandukan kepada keterangan dalam mahkamah. Oleh itu setiap keterangan dalam mahkamah hendaklah dicatat melalui nota keterangan (Mohd Nadzri 2010). Penulisan alasan penghakiman berhubung aspek keterangan ini juga adalah berdasarkan kepada undang-undang keterangan sedia ada di mana keterangan yang tidak dikemukakan atau melalui cara yang tidak diperuntukkan tidak boleh dijadikan sandaran dalam penulisan sesuatu alasan penghakiman kes jenayah syariah.

Menurut Abdul Hamid & Ahmad Ibrahim (1994), dalam sesebuah alasan penghakiman kes jenayah terdapat beberapa aspek penting yang perlu diulas oleh seseorang hakim. Aspek-aspek tersebut ialah fakta yang diterima dan tidak diterima berserta alasan, undang-undang berkenaan sesuatu isu serta alasan penerimaan dan penolakan, pihak yang menanggung beban pembuktian, dan darjah pembuktian yang perlu ditanggung. Di samping itu, pembuktian terhadap elemen atau unsur dalam

sesebuah kes, keputusan terhadap setiap elemen dan isu, penghakiman dan alasan hukuman dijatuhkan dalam kes-kes jenayah syariah juga perlu dijelaskan dalam sesebuah alasan penghakiman. Dalam pada itu juga, kaedah pembuktian yang dikemukakan oleh pihak pendakwaan dan pembelaan seperti kesaksian dan keterangan dokumen juga penting untuk diulas dalam sesebuah alasan penghakiman jenayah syariah. Kaedah pembuktian bermaksud cara bagi membuktikan sesuatu dakwaan atau tuntutan dalam mahkamah seperti kesaksian (*syahadah*) dan keterangan berdasarkan keadaan (*qarinah*). Fuqaha telah menetapkan kaedah pembuktian yang perlu dipatuhi dengan perbincangan yang terperinci. Oleh itu, seorang hakim perlu memahami dengan jelas kaedah yang menjadi asas pembuktian dalam Islam mahupun yang terkandung dalam peruntukan undang-undang yang sedia ada (Suhaizad, Ruzian & Munzil 2019).

Oleh hal yang demikian, penulisan alasan penghakiman berkait rapat dengan proses mengemukakan pembuktian di mahkamah iaitu kaedah pembuktian yang dikemukakan, pihak yang menanggung beban bukti dan darjah pembuktian yang diperlukan. Hal ini kerana pensabitan sesuatu kesalahan jenayah syariah adalah bergantung kepada kekuatan pembuktian yang dikemukakan menerusi elemen-elemen tersebut (Suhaizad, Ahmad 'Azam & Muhamad Helmi 2020). Secara kesimpulannya aspek-aspek seperti penentuan sesuatu fakta, beban pembuktian, darjah pembuktian, keputusan terhadap setiap elemen kesalahan dan kaedah pembuktian merupakan komponen penting aspek undang-undang keterangan dalam kes jenayah syariah yang perlu dijelaskan dalam sesebuah alasan penghakiman.

Mahkamah Syariah sememangnya terdedah kepada kritikan masyarakat. Kritikan-kritikan tersebut hanya boleh dijawab menerusi teks penghakiman yang jelas bagi menzahirkan keadilan sehingga mereka yang membacanya tidak boleh mempertikaikan keputusan dibuat. Hassan Abd Rahman (2019) menjelaskan penghakiman yang baik seharusnya menekankan aspek keterangan dalam sesebuah perbicaraan kes jenayah syariah dengan jelas. Hal ini kerana penjelasan kepada aspek keterangan dalam penghakiman menunjukkan bagaimana sesuatu kes itu diputuskan. Ia juga memberi penjelasan kepada pihak pendakwaan, peguam dan tertuduh berhubung rujukan hakim syarie dalam membuat keputusan sama ada berlandaskan kepada undang-undang yang tepat dan hukum syarak yang sebenar atau sebaliknya. Dari sudut

keterangan penjelasan berhubung beban dan darjah pembuktian juga sangat penting dan dalam penulisan sesebuah alasan penghakiman kes jenayah syariah (Abas Nordin 2018; Abd Razak 2018; Zainul Rijal 2018; Hassan Abd Rahman 2019). Dalam penulisan alasan penghakiman sesuatu kes jenayah syariah, hakim syarie perlu menjelaskan bagaimana sesuatu keputusan boleh dicapai dan salah satu cara untuk menentukan cara pembuktian mestilah bergantung kepada beban pembuktian. (Abd Razak 2018). Di samping itu, sabitan bersalah atau sebaliknya adalah bergantung kepada keterangan yang dikemukakan pihak pendakwaan dan pembelaan. Oleh itu, seorang hakim wajib menulis aspek keterangan dalam alasan penghakiman (Zainul Rijal 2018; Abas Nordin 2018). Zainul Rijal (2018) juga menambah penulisan alasan penghakiman yang baik dan lengkap dengan aspek keterangan juga boleh menjadi rujukan dan panduan kepada hakim-hakim yang lain dalam membuat penilaian terhadap kes yang diputuskan seperti pembuktian yang dikemukakan.

ANALISIS KES BERHUBUNG PENULISAN ALASAN PENGHAKIMAN KES JENAYAH SYARIAH DARI SUDUT KETERANGAN

Siti Zubaidah (2018) menerangkan dalam perbicaraan kes jenayah syariah terdapat empat cara kes diselesaikan, pertama pihak tertuduh mengaku salah melalui ikrar, kedua tertuduh rela bersumpah untuk membatalkan tuduhan ke atasnya, ketiga pihak pendakwaan gagal membuktikan tuduhan jenayah ke atas tertuduh, menyebabkan kes tertuduh dibuang dan yang terakhir ialah kes itu berjaya dibuktikan oleh pihak pendakwaan. Dalam kes Pendakwa Syarie Negeri Sembilan lwn Muhd Zamri Vinoth Abdullah [kes jenayah no. 05009-0063-2014], tertuduh telah dipertuduhkan di bawah seksyen 61(1) Enakmen Jenayah Syariah (Negeri Sembilan) 1992 berhubung dengan kesalahan percubaan persetubuhan haram dengan seorang wanita di dalam sebuah kereta. Hakim perbicaraan telah mensabitkan tertuduh dengan kesalahan dan dihukum dengan membayar denda sebanyak RM 2900.00 dan 14 hari penjara. Berhubung dengan aspek keterangan dalam penulisan alasan penghakiman, hakim perbicaraan telah meletakkan seksyen 7 Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah (Negeri Sembilan) 2003 berkaitan dengan fakta yang menjadi punca, sebab atau kesan bagi fakta persoalan atau fakta relevan. Walau bagaimanapun, tiada ulasan dijelaskan berkaitan

fakta kes yang manakah berkaitan dengan seksyen tersebut. Hakim perbicaraan juga telah berpuashati dengan keterangan saksi-saksi pendakwaan dan *qarinah*, namun tidak membawakan peruntukan-peruntukan yang berkaitan dengan pemakaian kesaksian dan *qarinah* atau fakta yang berkaitan yang diperuntukkan di dalam Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah. Hakim perbicaraan juga tidak menjelaskan berhubung fakta isu dan fakta berkaitan secara khusus. Selain itu, pemakaian beban dan darjah pembuktian dalam undang-undang dan ulasan terhadap kes juga tidak diulas oleh hakim perbicaraan.

Menerusi kes Pendakwa Syarie Selangor lwn Khalid bin Abdul Samad [kes jenayah no. 10003-137-0105-2013] pula, tertuduh telah didakwa di bawah kesalahan mengajar Agama Islam tanpa tauliah di sebuah surau di Klang, Selangor. Tertuduh telah disabitkan dengan kesalahan tersebut yang diperuntukkan di bawah seksyen 119 Enakmen Pentadbiran Agama Islam (Selangor) 2003 dan dihukum dengan denda sebanyak RM 2900.00 atau 3 bulan penjara. Mahkamah berpuas hati bahawa pihak pendakwaan telah berjaya membuktikan setiap elemen dalam pertuduhan melalui keterangan empat orang saksi pendakwaan, dokumentasi dan rakaman video yang dikemukakan sebagai ekshibit-ekshibit. Walaupun mahkamah cuba menjelaskan penerimaan rakaman video sebagai keterangan dengan merujuk kes *Positive Well Marketing Sdn. Bhd. v. Oka Concrete Industries Sdn. Bhd.* [2011] 1 LNS 836, hakim perbicaraan tidak menjelaskan kebolehterimaan keterangan video dan keterangan-keterangan lain yang dikemukakan berdasarkan peruntukan-peruntukan di dalam Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah. Fakta isu berhubung *mens rea* dan fakta berkaitan merupakan aspek yang tidak dijelaskan dalam penghakiman ini. Hakim perbicaraan juga telah mengulas berhubung darjah pembuktian dengan merujuk kepada kes jenayah yang diamalkan di Mahkamah Sivil tetapi tidak mengulas dari aspek beban pembuktian kes.

Sementara itu melalui kes Pendakwa Syarie Negeri Sembilan lwn Mohd Amin Mohd Zin & Zawiyah Abu Hassan [kes jenayah no: 05005-114-1052 & 05005-114-1051-2009], kedua-dua tertuduh telah disabitkan dengan kesalahan percubaan persetubuhan haram di bawah seksyen 61(1) Enakmen Jenayah Syariah (Negeri Sembilan) 1992. Hakim perbicaraan menjelaskan di penghujung penghakiman bahawa kedua-dua tertuduh telah gagal menimbulkan keraguan yang munasabah.

Hakim perbicaraan telah membawakan seksyen 82 Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah (Negeri Sembilan) 2003 berhubung anggapan fakta. Walau bagaimanapun, hakim perbicaraan tidak menerangkan fakta yang mana telah dianggap oleh hakim perbicaraan sebagai wujud. Hakim perbicaraan juga tidak menjelaskan berhubung pemakaian beban pembuktian keterangan dan perpindahan beban pembuktian bagi kes pembelaan tersebut.

Menerusi kes Pendakwa Syarie Wilayah Persekutuan lwn Zulkifli Othman [kes jenayah no. 14100-143-0017-2007]. Tertuduh telah dituduh melakukan kesalahan berkhalwat dengan pasangannya di bawah Seksyen 27(a) Akta Kesalahan Jenayah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1997. Mahkamah mendapati wujudnya *prima facie* kes selepas meneliti keterangan tujuh orang saksi pihak pendakwaan dan dokumentasi seperti peta lakar dan gambar-gambar serta bahan-bahan bukti yang lain seperti tuala putih dan lain-lain. Hakim perbicaraan telah mengulas bahawa fakta isu telah dibuktikan namun menyatakan secara ringkas bahawa keterangan yang dikemukakan oleh pendakwa syarie telah memenuhi kehendak dan keperluan yang disyaratkan dalam Seksyen 3, 48, 49, 73, 74, 75, 76 dan Seksyen 77 Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) 1997 iaitu peruntukan-peruntukan berhubung tafsiran keterangan, keterangan dokumentar dan beban pembuktian. Tiada ulasan berhubung kesaksian dan penjelasan lanjut bagaimana dikatakan keterangan-keterangan yang dikemukakan pihak pendakwaan memenuhi peruntukan-peruntukan yang telah dinyatakan. Dalam erti kata lain, alasan penghakiman kes ini hanya meletakkan beberapa peruntukan Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah, tanpa mengulas kaitan peruntukan tersebut dengan keterangan yang dikemukakan.

Manakala dalam kes Pendakwa Syarie Wilayah Persekutuan Labuan lwn Jaiman Masta & satu lagi [2006] 1 CLJ (Sya) 151, kedua-dua tertuduh telah dituduh dengan kesalahan khalwat di bawah seksyen 27(a) dan (b) Akta Kesalahan Jenayah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) 1997. Mahkamah telah membebaskan kedua-dua tertuduh tanpa membela diri kerana kegagalan pihak pendakwaan mengemukakan keterangan seorang saksi dan terdapat percanggahan pada keterangan yang dikemukakan oleh keempat-empat orang saksi dan keterangan yang dikemukakan tidak konsisten. Kes ini hanya bergantung kepada

kesaksian pihak pendakwa. Walau bagaimanapun tidak ada penjelasan berkaitan kesaksian sama ada menurut Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah mahupun hukum syarak. Alasan penghakiman juga tidak menjelaskan aspek keterangan melibatkan fakta isu dalam kes yang melibatkan pembuktian terhadap elemen kesalahan secara terperinci. Pihak yang menanggung beban pembuktian juga tidak dijelaskan. Alasan penghakiman ini tidak merujuk kepada mana-mana peruntukan di dalam Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah sebagai rujukan otoriti.

Sementara merujuk kes Pendakwa Syarie Selangor lwn Abdul Kahar bin Ahmad [2009] JH 29(1)100, tertuduh didakwa telah melakukan lima kesalahan bawah Enakmen Jenayah Syariah (Negeri Selangor) 1995. Dalam kes ini, pihak tertuduh telah mengaku bersalah terhadap semua pertuduhan tersebut. Yang Arif Hakim Perbicaraan telah mengulas bahawa Pendakwa Syarie telah berjaya memenuhi kehendak beban pembuktian yang disyaratkan dalam seksyen 73 hingga seksyen 77 Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah (Negeri Selangor) 2003, iaitu semua peruntukan berhubung dengan beban pembuktian, termasuklah beban membuktikan kes orang tertuduh termasuk dalam kekecualian. Penghakiman yang hampir serupa dapat diperhatikan dalam kes Pendakwa Syarie lwn Hammirul Hamlen [kes jenayah bil: 05001-114-0022-2015 dan kes Pendakwa Syarie lwn Abdul Samathu Alil Rahman [Kes Jenayah No: 14300-138-0023-2010]. Dalam kes pengakuan bersalah, perpindahan beban pembuktian tidak berlaku. Oleh itu pemakaian selain dari seksyen 73 Enakmen Keterangan Mahkamah Syariah adalah tidak tepat.

KESIMPULAN

Penulisan alasan penghakiman jenayah syariah perlu menekankan aspek keterangan bagi meningkatkan mutu penulisan alasan penghakiman di mahkamah syariah. Aspek keterangan perlu dijelaskan secara teliti dan terperinci dalam sesebuah penulisan alasan penghakiman jenayah syariah. Perincian aspek keterangan yang terdiri daripada penerimaan atau penolakan fakta, beban pembuktian, darjah pembuktian, pembuktian elemen kesalahan dan kaedah pembuktian amat signifikan bagi menjaga pandangan masyarakat terhadap kredibiliti mahkamah syariah seterusnya menzahirkan prinsip keadilan dan kesaksamaan yang ditegakkan. Bagi membantu meningkatkan kefahaman pengamal perundangan syariah yang terdiri daripada hakim

syarie, pendakwa syarie dan peguam syarie terhadap pemakaian aspek keterangan menurut undang-undang keterangan mahkamah syariah yang tepat, kursus kefahaman undang-undang keterangan mahkamah syariah secara bersiri perlu dianjurkan oleh pihak-pihak yang kompeten seperti JKSM. Selain itu, garis panduan penulisan alasan penghakiman kes jenayah syariah perlu dijelaskan menerusi Arahan Amalan JKSM. Sebagai inisiatif meningkatkan seni dan gaya penulisan alasan penghakiman, lebih banyak kes jenayah syariah yang baik perlu dilaporkan di dalam Jurnal Hukum. Saranan ini senada dengan pandangan yang pernah diutarakan oleh Abdul Hamid & Ahmad Ibrahim (1994) yang menekankan penulisan alasan penghakiman yang baik boleh didapati dari meneliti alasan penghakiman yang dibuat oleh hakim-hakim yang lain. Oleh itu, alasan penghakiman yang dilaporkan dalam Jurnal Hukum boleh menjadi contoh dan rujukan kepada para hakim syarie.

PENGHARGAAN

Ucapan terima kasih atas pembiayaan kajian ini di bawah Geran Galakan Penyelidik Muda (GGPM-2018-021) Fakulti Undang-Undang Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM).

RUJUKAN

- Abas Nordin. 2018. Ketua Hakim Syarie Jabatan Kehakiman Syariah Negeri Sembilan. Temubual pada 30 Oktober 2018.
- Abd Razak Mat Nayan. 2018. Ketua Pendakwa Syarie, Jabatan Pendakwaan Syariah Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur. Temubual pada 29 Oktober 2018.
- Abdul Hamid Mohamed dan Ahmad Ibrahim. 1994. Nota perbicaraan dan penghakiman. *Jurnal Hukum* IX(I): 1-10.
- Abu Daud. 1952. *Sunan Abi Daud*. Mesir: Mustafa Al-Babi Al-Halabi.
- Akta Keterangan Mahkamah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) 1997.
- Akta Tatacara Jenayah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) 1997.
- Al-Qurtubi, Abu 'Abdullah Muhammad ibn Ahmad ibn Abu Bakr al-Ansari. 2002. *Al-Jami' Li Al-Ahkam Al-Quran*. Kaherah: Dar Al-Hadis.
- Azizah Mat Rashid, Noor Aziah Mohd Awal, Ahmad Azam Mohd Shariff, Nor 'Adha Abd Hamin & Tg. Noor Azira Tg. Zainuddin. 2019. Menangani masalah kelahiran anak tak sah taraf di Malaysia: Peranan perundangan jenayah Syariah dalam masyarakat. *Akademika* 89(2). 5-16.

- Hassan Abd Rahman. 2019. Ahli Jawatankuasa Undang-undang Syarak dan Sivil JAKIM. Temubual pada 6 September 2019.
- Mahmud Saedon. 1989. Pembuktian: Kepentingan beban dan hukumnya. *Jurnal Hukum* VI(II): 167-192.
- Muhammad Bin Ismail Al-Kahlani Al-Sana'ni. 1960. *Subul Al-Salam*, Mesir, Matba'ah Mustafa Al-Babi Al-Halabi.
- Nurbazla Ismail & Mohd al Adib Samuri. 2016. Prospek perintah khidmat masyarakat oleh Mahkamah Syariah. *Islamiyyat* 38(1):77-84.
- Rafiah Salim. 2013. *Evidence in Malaysia and Singapore Cases, Materials and Commentary*. Kuala Lumpur: Butterworths Asia.
- Ruzman Md Noor. 2008. Penulisan teks penghakiman dari aspek keterangan di Mahkamah Syariah. Dlm. *Penulisan Teks Penghakiman di Mahkamah Syariah*, disunting oleh Ruzman Md Noor, 53-68. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya Jurnal.
- Siti Zubaidah Ismail. 2008. Penulisan Teks Penghakiman Kes-kes Jenayah di Mahkamah Syariah. Dlm. Ruzman Md Noor (pnyt.). *Penulisan Teks Penghakiman di Mahkamah Syariah*. hlm. 83-92. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya Jurnal.
- Siti Zubaidah Ismail. 2016. *Undang-undang Tatacara Jenayah Syariah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Stephen, J. 1936. *A Digest of the Law of Evidence*. London: Mc Millan.
- Suhaizad Saifuddin, Ahmad 'Azam Mohd Shariff & Muhamad Helmi Md.Said. 2020. Pemakaian *prima facie* di akhir kes pendakwaan jenayah syariah di Malaysia: Isu dan penyelesaian. *Journal of Nusantara Studies* 5(1): 395-413.
- Suhaizad Saifuddin, Ahmad 'Azam Mohd Shariff, Muhamad Helmi Md.Said, Ramalinggam Rajamanickam & Tg. Noor Azira Tg. Zainudin. 2020. Pemakaian Beban dan darjah pembuktian dalam kes jenayah Syariah di Malaysia: Suatu analisis. *Akademika* 90(1): 87-98.
- Suhaizad Saifuddin, Ruzian Markom & Mohd. Munzil Muhamad. 2019. Kaedah pembuktian dalam undang-undang keterangan Mahkamah Syariah dan Mahkamah Sivil di Malaysia: Suatu kajian perbandingan. *Jurnal Kanun* 31(1): 1-34.
- Zainul Rijal Abu Bakar. 2018. Presiden Persatuan Peguam Muslim Malaysia. Kuala Lumpur. Temubual pada 8 November 2018.

PENGARANG

Suhaizad Saifuddin
 Jabatan Pendakwaan Syariah Negeri Sembilan
 Aras 11, Menara MAINS, Jalan Taman Bunga
 70100 Seremban, Negeri Sembilan Darul Khusus
 MALAYSIA
 suhaizad@ns.gov.my
 Ahmad 'Azam Mohd Shariff (Corresponding author)
 Fakulti Undang-Undang
 Universiti Kebangsaan Malaysia
 43600 UKM Bangi
 Selangor
 MALAYSIA
 aazam@ukm.edu.my

Muhamad Helmi Md Said
 Fakulti Undang-Undang
 Universiti Kebangsaan Malaysia
 43600 UKM Bangi
 Selangor
 MALAYSIA
 mhelmisaid@ukm.edu.my

Dr. Mohamad Azhan Yahya
 Fakulti Undang-undang
 Universiti Kebangsaan Malaysia
 43000 UKM Bangi
 Selangor
 MALAYSIA
 azhan@ukm.edu.my